

STRICI

Nisem imel pravih tet, zgolj strice. Sem jim sicer govoril »teta«, vendar me je oče kmalu poučil, da me je to mama narobe naučila. Žena od strica je strina in mož ob od tete je tetec. Prava teta bi bila lahko le sestra očeta ali mame, take pa ni bilo. Torej, imel sem strice. In tudi sam sem bil stric, kar so mi pa pozabili povedati, oziroma so spretno prikrivali kar dolgo časa. Mogoče lahko začnemo s tem, kako sem izvedel, da sem tudi sam stric.

Spomnim se točno nekega sprehoda v Tivoli, ko smo se, povsem naključno seveda, srečali z nekim zame starejšim moškim in njegovo hčerko mojih let. Oče ga je bil vesel in potem smo se sprehajali skupaj tisto nedeljo ter šli vsak na svoj konec. Oče mi je zelo resno resno zabičal, da naj si zapomnim, da je to bil Aleš in z njim njegova hčerka Petra. Ker mi ni razložil nobenega konteksta okoli tega pomembnega srečanja, si v resnici nisem tako močno vtisnil tega poznanstva. In potem je minilo kar nekaj časa, da sem jih videl ponovno. Povedali so mi, da bo Aleš dobil še eno hčerko in da njegova žena ne dovoli, da obdržijo hrčka, ki ga bom tako podedoval. Hrčki naj bi prenašali nalezljive bolezni, kar ni primerno okolje za dojenčka. In tako sem v paketu dobil majhnega glodavca Pepija ter še Petro in čisto majhno Katjo. Nihče mi nikoli ni v resnici pojasnil, da je Aleš moj polbrat in dekletu moji nečakinji. Nekako sem vse to skozi leta začel razumeti posredno in preko šepetanih skrivnosti.

Po Pepija smo šli k Alešu domov in videl sem, da je Petri zelo hudo, da se mora odpovedati živalici, to je bilo pa tudi vse. Domov sem prišel s kletko in prvim živim domačim ljubljencem, ki je potem preživel še kako leto svojega naivnega življenja in mi s svojim odhodom razložil še nekaj o smrti in žalovanju, vendar to že nekako veste. Še vedno pa nisem razumel, kaj v mojem življenju počneta Petra in čisto drobna Katja, čeprav smo se od takrat dalje videvali bolj pogosto. Lokacija obiskov se je izmenjevala, z očetom sva šla občasno k njim, vendar nikoli z mojo mamo. Tako sem spoznal še

Barbaro, Aleševo ženo in mamó mojih nečakinj. Bili smo pa tudi pri nas, kjer je moja mama seveda bila poleg. To mi je bilo res čudno, da je ureditev takšna, vendar nisem spraševal. Šele skozi leta sem izvedel, da je Aleševa mama, prva žena mojega očeta, že dolgo mrtva in to od lastne roke. V tistem času moj polbrat ni dobro prenašal družbe moje mame, ki je bila po vsej verjetnosti eden glavnih razlogov za očetovo ločitev prvega zakona.

Stanovanje, kjer sta živelí Petra in Katja, je bilo zame pojem lepote in sodobnosti. Vtis je povsem drugačen kot pri nas, imelo je vse tisto, kar je v Jugoslaviji lahko nudilo obdobje konca 70ih let in začetka 80ih. Drugačno pohištvo, moderen televizor ter knjige in revije, ki jih nisem poznal. Najmočnejši vtis je name naredila zbirka rumenih zvezkov National Geographic, revije, ki jih je Aleš naročal iz tujine, kar je bilo zame še bolj neverjetno. Pri njih sem požiral atraktivne članke s fotografijami in enkrat mi je polbrat poklonil en izvod, saj so pomotoma poslali dva ista. To je bila pomembna relikvija. Očeta je prepričeval, da naj me vendar naroči na to revijo, vendar se to ni zgodilo. Sem pa za Novo leto dobil ogromen svetovni atlas, ki je bil naročen po isti poti. To je bilo prvič, da se je polbrat potegnil zame. In zgodilo se je samo še enkrat. Ko je Petra dobila računalnik ZX Spectrum sem bil še bolj začuden in vznemirjen. Tudi za nakup te škatle meni je Aleš navijal pri najinem očetu. Seveda se ni zgodilo nič, Spectruma ali C64 nisem imel nikoli. Drugače pa sta žal to edina spomina bratovske pripadnosti v celotnem obdobju najinega poznanstva. Res je 30 let starejši od mene in res je bil že takrat težek pijanec. Vendar polbrat nima pomembne vloge v tej zgodbi.

Na Petro in Katjo sem bil precej ljubosumen, oče je bil namreč do njiju presenetljivo nežen in pozoren. Še vedno nisem razumel, da sta to njegovi vnukinji. Bolj sem ju dojemal kot nekakšni vsiljivki, ki občasno prihajata k nam na obisk. Iz tega razloga sem znal biti precej krut in neusmiljen. Vem, da smo enkrat sedeli v naši dnevni sobi v obdobju pred Novim letom. Katja je skoraj gotovo v tišini risala in midva s Petro sva se igrala. Nekako je nanesla beseda na Dedka Mraza in napihnjeno sem jima povedal, starejši pač, da je vse to izmišljeno in da pač ta možakar ne obstaja. Vesel sem bil solz razočaranja, ki so jih te besede spodbudile. Mislil pa, da jima neposredno nisem škodoval ali počel kaj grobega. Še zdaj mi je žal, da mi nihče ni znal mirno razložiti zank zapletenih družinskih odnosov in preloma generacij, ki se je zgodil. Da je moj polbrat bolj v generaciji staršev mojih vrstnikov in moj oče v generaciji starih očetov.

V času najstništva so se srečanja ohladila in zredčila, bil sem jezen na cel svet. Glede na to, da sem takrat povsem prenehal govoriti z očetom in nisem več hodil z njim okoli, tudi nisem več videval svojih nečakinj. Živelí smo vzporedna življenja. Danes sta Petra in Katja edini bližnji sorodnici, s katerimi imam stik. Moje stričevstvo je veliko bolj predmet heca, saj ju dojemam kot sestri. Obe sta čudoviti osebi, med seboj zelo različni, vendar tudi podobni. Razumem, da sta morali preživeti kalvarijo življenja v družini alkoholika, kreganje in ločitev in še vse drugo. Nekako sta skozi ta pekel prišli zelo čisti duši, nepokvarjeni. Temna plat meseca, ki mene preganja skoraj vsak dan in velik del noči, se ju ni dotaknila na tak način, da bi ju označila. Ne vem, če me razumete, vendar drugače ne znam. Želim biti pošten do sebe in drugih, imam stike še z dvema daljnima sorodnicama, mojima

mrzlima ali malima sestričnima Laro in Mašo, ki sta še dve enkratni mladi osebi. Vse druge sem po poti izgubil ali so se od mene oddaljili. Tudi vsi tisti, ki so povezani z mojimi strici, ki so pravzaprav glavni junaki te zgodbe.

Da pa dokončno zaključim s svojim stričevstvom, se bom v tem odstavku še malo pohvalil. Tudi prastric sem že, saj imata Petra in mož čudovito hčerko, ki letos vstopa v šolo. Že sedaj je jasno, da v svet prihaja oseba izrazito močnega karakterja in jasnih usmeritev, ki bo upam hudo pila kri slabim pedagogom in mlačnim osebam. Tega se zelo veselim. V isti sapi pa dodajam, da ne morem razumeti svojega polbrata, da vnukinje ni želel spoznati. Sploh ne ve, kaj v svojem življenju starca zamuja.

Očetov brat Milan, partizanski oficir in pisatelj, je svoje mesto v mojih zgodbah že dobil. Težko dodam še kaj novega vtisov, mogoče le to, da je imel tri sinove s prvo ženo in mlajšo ženo v zadnjem obdobju svojega življenja. Da je tam še veliko ljudi moje generacije ali nekoliko mlajše, ki jih sploh ne poznam, saj sem jih mogoče videl na stričevem pogrebu in potem nikoli več. Poigravanje z mislijo, da bi enkrat naredili skupno srečanje vseh nas, ni tako redko. Bil bi zanimiv eksperiment preseganja moči odtujevanja, s katero sem bil potegnjen v stran in osamljen. Mogoče to celo enkrat uresničim, ne vem. Milanov svet sem največ dojemal skozi njegove knjige, ki so bile vse zgodovinsko-biografske iz obdobja 2. svetovne vojne in partizanskega boja. Bral sem jih in ostajali so vtisi. Čutil sem, da je svet dojemal zelo subtilno in nežno. Njegovi opisi niso bili opisi vojnega kronista, temveč bolj pretanjene impresije romantika. Imam trenutke, ko se tolažim, da imam veliko vsega v sebi po njem in da sem mu podoben. Konec koncev je bil zelo čeden moški izklesanega obraza in ostrih oči. In tudi ne vem, da bi bil psihopat, kot moj oče.

Imam pa, oziroma imel sem, še dva strica po drugi strani, mamini. O njiju dveh nisem pisal še nikoli. Starejši in že pokojni, je doživel kruto usodo. Mislim, da je bil od nekdanj zelo občutljiv in zadržan fant. Zanimala ga je filmska umetnost in z zelo omejenimi sredstvi na vasi je izdeloval primitivne risane filme, ki so trajali nekaj sekund. Imel je elektrotehnično izobrazbo, vendar ni nikoli delal v svoji stroki. Pravzaprav ni bil zmožen dela v službi, za kar je poskrbel tradicionalni vstop v moškost – vojaščina. Visok je bil natanko 180 centimetrov, kar je bil na naboru znak, da je bil razporejen v Titovo gardo v Beograd. Spet vam podajam zgolj zgodbe, ki sem jih izvedel iz druge ali tretje roke. Njegovi tovariši v vojašnici so bili do njega izrazito grobi. Nastavljali so mu pasti, mu menjali opremo, da se je na postroju znašel z dvema levima belima rokavicama in tako dalje. V tej elitni enoti JLA so bile takšne kršitve pravil verjetno kaznovane. Pravili so, da je prišel iz Beograda povsem spremenjen in se ni nikoli več pobral.

Moj nesrečni stric je postal vaški posebnež. Zbiral je ogromne količine rabljenih predmetov in jih dobesedno cele tone kopičil ob polovici stare hiše, kjer je živel zanemarjeno in osamljeno. Nikoli ni bil nevaren ali agresiven, pogosto si je želel družbe. Kot otrok sem se ga bal in šele veliko kasneje dojel, da je hudo bolan, da ga muči shizofrenija, vendar mi ni nihče verjel. Moj oče se je z njim kruto poigraval in mu grenil življenje. Stric je imel zelo rad živali in je hranil potepuške mačke. Oče jih je

streljal z zračno puško ali drugače moril. Skrival mu je predmete in imel za njega celo paleto žaljivih vzdevkov. Še danes mi ni jasno, kako druga dva sorojenca, moja mama in mlajši stric, nista znala ali zmogla poskrbeti bolj humano za svojega bolnega brata. Vedno so padali zgolj očitki, slaba volja zaradi njegovih bizarnih posebnosti in občasno naročanje odvoza smeti, ko so smetarji odstranili metrske kupe šare. To je bilo pa tudi vse. Ne vem, kako točno je umrl moj stric. Mogoče od bolezni, starosti, osamljenosti in hude telesne zanemarjenosti. Zdaj vem, da je imel ene najlepših rjavih oči v naši družini. Večinoma so bile prestrašene. Zelo je imel rad rojstne dneve, najina sta bila le nekaj dni narazen. Kadar so praznovali zame, je prišel, tudi če ni bil povabljen, in mi prinesel darilo iz svoje zbirke, najbolj pogosto kakšno staro knjigo. Takrat seveda tega nisem znal ceniti, bil sem podobno krut kot preostanek sorodstva. Vsi smo želeli, da čim hitreje gre v svoj del hiše in da ga ne vidimo.

Zgodba o igricah vojakov gardistov je povedna, seveda pa ne pojasni vsega. Človek, ki sem se ga neizmerno bal, je bil moj dedek, njegov oče. Ključavničar in komunist, kolerik in nasilnež, despot in primitivec. Hitre roke s klofuto, odrezavega glasu, ko je lajal domače ukaze. Sam sem ga srečeval v povsem drugem kontekstu, saj z menoj ni bil pogosto tak. Večinoma me je v maniri dobrega stalinista učil šah, ki sva ga popoldne igrala. Življenje otrok pod njegovo streho pa je moralo biti posebna preizkušnja. Zato sem prepričan, da mojega shizofrenega strica čez rob blaznosti niso pognali zgolj fantje v vojašnici, temveč je glavni razlog tičal nekje drugje.

Ostane mi zgolj še zadnji stric. Daleč najmlajši, skoraj mojih let bi lahko bil. Mamin mali brat. Tisti, ki je sedel na zadnjem sedežu tistega avta, ko se je v njih zaletel pijani samomorilec. Celo otroštvo imam na njega najboljše spomine. Z menoj je igral tenis in je bil glas razuma v naši nori družini. Zato me je še toliko bolj prizadelo, da je izmed vseh sorodnikov ravno on bil tisti, ki je ob mojem prvem intervjuju, kjer sem razkril svojo spolno zlorabo, napisal elektronsko sporočilo in zagrozil s tožbo. Od vseh ljudi, ki so me obdajali, prav on. Zato od takrat zame ne obstaja. V težkih preizkušnjah se pokažejo pravi obrazi naših prijateljev. Lahko je biti ob človeku, ko so leta debelih krav in veliko težje, ko se drek razleti po ventilatorju. To zmorejo zgolj trdne osebe. Očitno moj stric pač ni takšen. Mnogo ljudi celo življenje veže čudovite celofanske pentlje na pakete, v katerih se skrivajo umazanije. To jim omogoča bolj lahkotno bivanje.

Čutim, da bi moral napisati zadnji odstavek, vendar nikakor ne zmorem oblikovati pravih stavkov. Razmišljam o žlahti, strgani plahti. O tem, kako na pogrebih sorodniki govorijo bedarije, najbolj banalne reči o vremenu in službah, ker si ne upajo povedati resnice ali malo bolj globokih stališč o sebi in drugih. Razmišljam o široko razpredeni hinavščini in dvoličnosti, ki je je očitno pogonsko gorivo večine lažnih odnosov okoli nas. O vsem tem in še čem. Pa tudi, kako malo ljudi ima dovolj poguma, da bi bili sebi lastni in pristni. Tako je! O oblikah laži, v katerih živimo, jih prodajamo drugim in nazadnje še verjamemo v njih. Smrt je tista točka soočenja. Ali bodo moji sorodniki ob obetu lastne umrljivosti za trenutek spoznali nekaj o sebi ali bodo obdržali masko do konca? Zakaj je to zame pomembno? Se želim maščevati ali zgolj doživeti nekaj zadoščenja o misli, da ves trud ni bil zaman. Svojih zgodb si nisem izmislil, doživel sem jih in za to plačal visok davek. Mogoče je to tista zadnja

misel, da bom doživel stavek: »Matic, oprosti, prav si imel, vendar si nisem znal pomagati in sem pač lagal dalje ...« Vendar to je možno zgolj in samo v moji domišljiji.